

<https://lgbt.in.ua/materiali/yak-povnomasshtabna-viyna-vplinula-na-lgbtik-byuro-mi-ie-opublikovalo-analitichniy-zvit> (Дата звернення: 07.11.2025).

Наталя Цумарєва

Донецький державний університет внутрішніх справ

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ЯК ПРИЧИНА ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Гендерні стереотипи в сучасному суспільстві є потужними чинниками, що підтримують і виправдовують гендерно зумовлене насильство (ГЗН). В умовах російсько-української війни ці чинники посилюються: руйнування соціальних мереж, економічна вразливість, посилена мілітаризація суспільства й обмежений доступ до сервісів роблять жінок і дівчат більш вразливими до різних форм ГЗН. Під гендерними стереотипами розуміють узагальнені уявлення про «притаманні» чоловікам і жінкам риси, ролі й поведінку (наприклад: «чоловік – годувальник, жінка – хранителька домівки», «агресивність – чоловіча», «сором говорити про сексуальне насильство») [3].

Такі стереотипи посилюють культурну нормалізацію насильства: вони зменшують осуд агресора (багато хто вважає побутову агресію «сімейною справою»), схиляють до мовчання, виправдовують покарання і контроль за «порушенням ролей». На міжособистісному рівні стереотипи дають підґрунтя для виправдання контролю, приниження й фізичного насильства; на інституційному – знижують чутливість поліції, медичних та соцслужб до потреб постраждалих. Коментарі й огляди досліджень підкреслюють, що стереотипи значною мірою визначають громадські уявлення про те, що можна вважати «серйозним» випадком насильства, а що – «нормою» (наприклад, недооцінка психологічного насильства) [2].

Необхідно відмітити, що російсько-українська війна посилює вплив стереотипів і ризики ГЗН. Так, зростає економічна та соціальна вразливість. Втрата джерел доходу, руйнація інфраструктури, переміщення – усе це посилює залежність жінок від сімейних/чоловіків-опікунів, зменшуючи їхні можливості уникнути насильства або звернутися по допомогу. Під час криз зростають стреси, безробіття та вживання алкоголю – фактори, що корелюють із підвищеним ризиком інтимно-партнерського насильства. З іншого боку, конфліктні контексти часто створюють вакуум правосуддя, мілітарні групи і озброєні формування можуть використовувати сексуальне насильство як тактику війни, а гендерні стереотипи дозволяють суспільству терпимо ставитись до такого насильства або заперечувати його серйозність. Також слід зазначити, що у воєнний час послуги підтримки (кризові центри, медичні, юридичні) часто недоступні; стигма і страх (особливо, якщо суспільство перекладає провину на жертву) примушують постраждалих мовчати. Це посилює довготривалі наслідки – фізичні, психологічні та соціальні [1].

Шляхами подолання гендерних стереотипів у воєнному контексті є:

- забезпечення доступу до правосуддя навіть під час кризи – мобільні правові бригади, спеціальні коридори для повідомлень про насильство, охоронні механізми в місцях переміщення;
- упровадження гендерно-чутливої політики у відновленні та гуманітарній допомозі;
- підтримка ініціатив із змінювання гендерних норм;
- підсилення мережі спеціалізованих послуг (гарячі лінії, кризові кімнати, безпечні притулки), з врахуванням безпеки під час бойових дій;
- спеціалізована підготовка персоналу (медики, поліція, гуманітарні працівники) з акцентом на відсутність упереджень і розпізнавання впливу стереотипів.
- комунікаційні кампанії, що спростовують оскаржують міфи і просувають ідеї рівності, безпеки та нульової толерантності до насильства;
- підтримка ініціатив, що залучають чоловіків як співактивних учасників у зміні норм;
- інтеграція гендерної освіти в навчальні заклади всіх рівнів;
- медіаграмотність – навчити розпізнавати та протидіяти гендерним стереотипним меседжам у ЗМІ й соцмережах;
- організація індивідуальної та групової робота з постраждалими і потенційними кривдниками.
- програми реабілітації для кривдників: корекційні програми з роботою над маскулінністю, емоційною регуляцією і відповідальністю;
- підтримка економічної автономії жінок – програми працевлаштування, мікрофінансування, навчання професіям, що знижують економічну залежність.

Отже, гендерні стереотипи – фундаментальний механізм, що структурно підтримує ГЗН у мирний час і посилює його в умовах війни. Для ефективного протидії потрібна стратегія «знизу-вгору» і «зверху-вниз»: поєднання просвітницьких кампаній, правових гарантій, розбудови сервісів підтримки, а також робота з чоловіками і громадами, аби переглянути рецепти «традиційної» маскулінності і патріархату. У кризових умовах особливу увагу слід приділяти оперативному захисту, доступності послуг і безпечним каналам звернення. Міжнародні та національні структури мають координувати зусилля, щоб викоринювати стереотипи, а не лише реагувати на прояви насильства.

Список використаної літератури

1. Мусевич Р. Ю. Російсько-українська війна: гендерні виклики та упередження <https://share.google/pNgAzTylargzN74S8> (дата звернення 14.10.2025).
2. Bates E., Klement K., Kaye L., Pennington C. R. *The Impact of Gendered Stereotypes on Perceptions of Violence: A Commentary*. Sex Roles. 2019. URL: https://www.researchgate.net/publication/331346048_The_Impact_of_Gendered_Stereotypes_on_Perceptions_of_Violence_A_Commentary (дата звернення 14.10.2025).
3. Facts and figures: Ending violence against women : *Annual Report 2020–2025*. UN Women. 2025. URL: <https://www.unwomen.org/en/articles/facts-and->

Анастасія Шевченко

Донецький державний університет внутрішніх справ

Науковий керівник:

Оксана Молчанова

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ КАР'ЄРНОГО ЗРОСТАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Сучасна система правоохоронних органів України переживає етап глибокої трансформації, спрямованої на демократизацію та приведення у відповідність до європейських стандартів. Одним із важливих напрямків цієї трансформації є забезпечення рівних можливостей для професійного розвитку всіх працівників поліції незалежно від їхньої статі. Проте, незважаючи на законодавчі гарантії гендерної рівності, у практиці функціонування правоохоронних органів зберігаються певні диспропорції, що виявляються у нерівномірному представництві жінок та чоловіків на різних рівнях управлінської ієрархії.

Проблематика гендерної рівності на ринку праці та у професійній сфері привертає значну увагу вітчизняних та зарубіжних дослідників. Системний аналіз гендерних відмінностей на ринку праці здійснила Е. Лібанова, яка звернула увагу на структурні особливості зайнятості жінок та чоловіків, механізми формування гендерного розриву у заробітній платі та кар'єрному просуванні [1]. Дослідниця підкреслює, що гендерна нерівність на ринку праці є результатом складної взаємодії економічних, соціальних та культурних чинників, а її подолання вимагає комплексного підходу, що поєднує законодавчі, інституційні та освітні ініціативи. Особливу увагу Е. Лібанова приділяє аналізу факторів, що впливають на професійну сегрегацію за статевою ознакою, підкреслюючи необхідність системних змін у соціальних інститутах та культурних практиках для досягнення справжньої гендерної рівності у трудовій сфері [1].

Важливий внесок у дослідження гендерних аспектів професійної реалізації зробили Н. Назаров та Г. Назарова, які проаналізували особливості формування людського капіталу з урахуванням гендерного виміру [2]. Автори розглядають питання інвестицій у розвиток професійних компетенцій жінок та чоловіків, звертають увагу на відмінності у доступі до освітніх можливостей та програм підвищення кваліфікації. Дослідники наголошують на необхідності врахування гендерної специфіки при розробці стратегій розвитку людського капіталу, оскільки традиційні підходи часто не враховують особливості жіночих кар'єрних траєкторій та специфічні бар'єри, з якими стикаються жінки у професійній сфері [2].